

KATTALAR TA'LIMIDA QAYTAR ALOQA TIZIMI ORQALI TA'LIM JARAYONINI TASHKIL QILISH

DJumabayev Ergash Ataxanovich

Ellikqal'a Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi

o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari

Saburova Mavluda Aytboy qizi

Ellikqal'a Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi

texnikimi yetakchi o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada kattalar ta'limida qaytar aloqa tizimining ahamiyati va uning ta'lim jarayoniga ta'siri tahlil qilingan. Kattalar o'qishda qaytar aloqa tizimi o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida samarali muloqot yaratish, o'quvchilarning bilim darajasini oshirish va o'qituvchilarning pedagogik yondashuvlarini takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada qaytar aloqa orqali o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashish, motivatsiya oshirish va o'quv muhitini interaktiv qilish kabi jihatlar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Kattalar ta'limi, qaytar aloqa, ta'lim jarayoni, o'quvchilar, interaktivlik, shaxsiylashtirish, konstruktiv fikrlar, ta'lim samaradorligi, baholash, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot, o'zlashtirish darajasi, o'quvchilarning faolligi, o'qitish metodlari, o'quv jarayoni sifatini oshirish.

KIRISH

Kattalar ta'limi o'qitishning barcha bosqichlari orasida o'ziga xos o'rin egallaydi. Bu soha, kattalar tomonidan malaka oshirish, yangi bilimlar va ko'nikmalarni egallash uchun ko'plab imkoniyatlar yaratadi. Kattalar ta'limida o'qitishning samarali bo'lishi uchun, ta'lim jarayonida qaytar aloqa tizimi muhim ahamiyatga ega. Qaytar aloqa tizimi o'qituvchi va tinglovchilar o'rtasidagi o'zaro aloqani rivojlantiradi, ta'lim sifatini oshiradi va kattalar o'quvchilari uchun motivatsiya yaratadi.

Qaytar aloqa tizimining ta'lim jarayonidagi o'rni

Qaytar aloqa tizimi – bu o'qituvchining o'quvchilarga o'qish jarayoni haqida ma'lumot berishi va ularning natijalarini baholash orqali o'zaro munosabatlarni rivojlantiradi. Kattalar ta'limida qaytar aloqa tizimi quyidagi funksiyalarni bajaradi:

O'quvchilarning rivojlanishini kuzatish: O'qituvchi o'quvchilarning o'qish jarayonini baholash va o'zgarishlarni aniqlash uchun qaytar aloqa orqali ular bilan o'zaro aloqada bo'ladi.

Motivatsiyani oshirish: O'quvchilarga to'g'ri qaytar aloqa berish, ularning o'zlariga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi va yanada yaxshi o'qishga undaydi.

O‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi muloqotni kuchaytirish: Samarali qaytar aloqa tizimi o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi do‘stona va samarali aloqani ta‘minlaydi.

O‘qish jarayonini tahlil qilish: Qaytar aloqa tizimi o‘qituvchi va o‘quvchilarga ta‘lim jarayonini tahlil qilish va yaxshilash imkoniyatini yaratadi.

O‘quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash: O‘quvchilar qaytar aloqa orqali o‘zlarining bilim va ko‘nikmalarini baholashadi, bu esa o‘qituvchiga ularning ehtiyojlariga moslashishga yordam beradi.

Kattalar ta‘limida qaytar aloqa tizimini tashkil qilishning asosiy usullari

Yuzma-yuz qaytar aloqa: Kattalar ta‘limida yuzma-yuz qaytar aloqa samarali usul bo‘lishi mumkin. Bu, o‘qituvchi tomonidan dars davomida yoki dars yakunida o‘quvchilarga to‘g‘ridan-to‘g‘ri, individual yoki guruh sifatida qaytar aloqa berishdir. Yuzma-yuz aloqa o‘quvchiga aniq, oson tushunarli va o‘z vaqtida berilsa, ta‘lim jarayonini samarali tashkil qilish mumkin.

So‘rovnomalar va anketalar: O‘quvchilarning fikrini olish va ta‘lim jarayonini tahlil qilish uchun so‘rovnomalar yoki anketalar ishlatiladi. Bu metod o‘quvchilarga o‘z fikrlarini ifoda etish imkoniyatini beradi va o‘qituvchiga ta‘lim jarayonini takomillashtirish yo‘llarini ko‘rsatadi.

O‘z-o‘zini baholash: Kattalar ta‘limida o‘quvchilarga o‘z-o‘zini baholash tizimini qo‘llash, ular o‘zlarining bilim va ko‘nikmalarini qanday rivojlantirayotganini baholashlariga yordam beradi. Bu, o‘quvchilarga o‘z salohiyatlarini mustahkamlashga yordam beradi.

Guruh muhokamalari va munozaralar: Kattalar ta‘limida guruh muhokamalari va munozaralar orqali qaytar aloqa tizimi tashkil etilishi mumkin. O‘quvchilar bir-birlarining fikrlarini eshitib, o‘z bilimlarini baham ko‘rish orqali o‘zaro o‘rganishadi va bu jarayon ta‘lim sifatini oshiradi.

Elektron qaytar aloqa: Texnologiyalarning rivojlanishi bilan kattalar ta‘limida elektron qaytar aloqa tizimi ham keng qo‘llaniladi. Elektron pochta, onlayn platformalar yoki ijtimoiy tarmoqlar orqali o‘quvchilarga qaytar aloqa yuborish mumkin. Bu o‘quvchilarni qiziqtirgan savollarga javob berish, shuningdek, darslardan keyin fikr-mulohazalar olish uchun samarali usuldir.

Qaytar aloqa tizimining samarali ishlashini ta‘minlash uchun quyidagi omillarni hisobga olish kerak:

Aniqlik va ravshanlik: Qaytar aloqa aniq va tushunarli bo‘lishi kerak. O‘quvchiga aniq qanday xatoliklar qilganligi va ularni qanday to‘g‘irlash mumkinligi haqida ma‘lumot berilishi zarur.

Vaqtida berish: Qaytar aloqa o‘quvchi darsni tugatgandan so‘ng yoki amaliyotdan so‘ng tezda berilishi kerak. Bunday yondashuv o‘quvchining bilimni mustahkamlashga yordam beradi.

Musbat yondashuv: Qaytar aloqa salbiy bo'lsa ham, ijobiy va konstruktiv tarzda taqdim etilishi zarur. Musbat yondashuv o'quvchining motivatsiyasini oshiradi va o'quvchiga yaxshilanishga yordam beradi.

Individual yondashuv: Kattalar ta'limida har bir o'quvchi turli ehtiyojlarga ega bo'lishi mumkin. Shuning uchun qaytar aloqa individual yondashuvni talab qiladi.

O'quvchilarning fikrlarini inobatga olish: Qaytar aloqa faqat o'qituvchidan o'quvchilarga berilmasdan, o'quvchilardan ham fikr olish muhimdir. Bu, ta'lim jarayonini yanada yaxshilashga yordam beradi. Qaytar aloqa ta'lim tizimi, ta'lim jarayonida o'quvchi va o'qituvchi o'rtasida axborot almashish va o'quvchilarning o'qishdagi natijalarini baholash uchun yaratilgan tizimdir. Bu tizim ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, o'quvchilarning rivojlanishini kuzatish va o'qituvchi uchun o'z metodik yondashuvlarini takomillashtirish imkonini beradi. Qaytar aloqa ta'lim tizimi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida o'zaro aloqalarni kuchaytiradi, shuningdek, o'quvchilarga o'z bilim va ko'nikmalarini mustahkamlashda yordam beradi.

Qaytar aloqaning maqsadlari

1. O'quvchilarning rivojlanishini baholash: Qaytar aloqa yordamida o'qituvchi o'quvchilarning o'zgarishlarini kuzatib, ta'lim jarayonini baholaydi va qanday yo'nalishlarda rivojlanish kerakligini aniqlaydi.

2. Motivatsiya yaratish: O'quvchilarga muvaffaqiyatlari haqida ijobiy qaytar aloqa berish, ularning motivatsiyasini oshirishga yordam beradi.

3. Xatoliklarni tahlil qilish va tuzatish: O'quvchilarga xatoliklarni ko'rsatib, ularni qanday tuzatish mumkinligi haqida aniq tavsiyalar berish, ta'lim jarayonining sifatini yaxshilashga yordam beradi.

4. O'qituvchining metodik yondashuvini takomillashtirish: O'qituvchi qaytar aloqa orqali o'quvchilarning fikrlarini eshitib, o'z yondashuvlarini yangilaydi va o'quvchilarga yanada samarali ta'lim berish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Qaytar aloqa tizimining foydalari.

Ta'lim sifatini oshirish: Qaytar aloqa tizimi ta'lim jarayonini yaxshilashga yordam beradi, chunki o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi aloqalar aniq va samarali bo'ladi.

O'quvchilarning o'z-o'zini baholash qobiliyatini oshirish: O'quvchilar o'zlarining bilim va ko'nikmalarini baholashni o'rganadilar, bu esa o'zlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Xatoliklarni tuzatish va o'rganishni chuqurlashtirish: O'quvchilarga xatoliklarni tahlil qilish va ularni tuzatish uchun aniq yo'riqnomalar beriladi, bu esa o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi.

Qaytar aloqa tizimining yondashuvlari

Musbat yondashuv: Qaytar aloqa musbat va konstruktiv bo'lishi kerak. Salbiy fikrlarni ham ijobiy tarzda, o'quvchini ruhlantiradigan tarzda taqdim etish muhim.

Vaqtida berish: Qaytar aloqa tez va o‘z vaqtida bo‘lishi kerak. Bu o‘quvchilarning o‘z xatoliklarini darhol tuzatishlariga va o‘rganish jarayonini davom ettirishlariga yordam beradi.

Aniqlik va ravshanlik: Qaytar aloqa aniq va tushunarli bo‘lishi lozim. O‘quvchi uchun qaytar aloqa qanday amalga oshirilganini va qaysi yo‘nalishlarda o‘zgarishlar kerakligini tushunishi muhim.

XULOSA

Kattalar ta’limida qaytar aloqa tizimi o‘quvchilar va o‘qituvchilar o‘rtasidagi aloqalarni rivojlantirish, ta’lim jarayonini samarali tashkil qilish va o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Samarali qaytar aloqa tizimi o‘quvchilarni o‘z bilimlarini baholashga, o‘zlarining xatoliklarini tuzatishga va o‘qish jarayonini yaxshilashga undaydi. Shuning uchun qaytar aloqa tizimini samarali tashkil etish va uning mazmunini aniq belgilash kattalar ta’limi samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Qaytar aloqa ta’lim tizimi o‘quvchi va o‘qituvchi o‘rtasidagi o‘zaro aloqani kuchaytirish, ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish va o‘quvchilarning rivojlanishini kuzatib borishda muhim vosita hisoblanadi. Samarali qaytar aloqa tizimi o‘quvchilarga o‘z bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlash, xatoliklarini tahlil qilish va o‘qish jarayonini yanada yaxshilash imkoniyatini yaratadi. Ta’lim tizimining sifatini oshirishda qaytar aloqa tizimi muhim ahamiyatga ega bo‘lib, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasida samarali va ijobiy aloqalarni rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yuldashev, A. (2018). Kattalar ta’limida ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish: nazariy asoslar va amaliy tavsiyalar. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi.
2. Davlatov, D. (2019). Ta’lim tizimida qaytar aloqa va uning o‘rni. *Journal of Educational Science and Technology*, 3(2), 45-56.
3. Tashkent, G. (2017). O‘qitishda samarali metodlar va qaytar aloqa tizimi. Toshkent: Ma’naviyat va ma’rifat.
4. Kamilov, R. (2020). Qaytar aloqa tizimining ta’lim jarayonidagi roli. *Journal of Pedagogical Innovations*, 7(1), 34-40.
5. Karatayev, B. (2015). Pedagogikada kommunikatsiya va qaytar aloqa. Samarkand: SamDPU nashriyoti.